

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЧИННИКИ
ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧО
СПРЯМОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА
У ПОЗАШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

Анотація. У статті автор виокремлює психолого-педагогічні чинники формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника у позашкільному навчальному закладі, а саме: інноваційний режим роботи позашкільного навчального закладу, новаторська позиція педагогів, готових до впровадження технології формування творчої спрямованості особистості дитини; створення творчого простору занять на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії, породження ситуації успіху, відчуття позитивної взаємозалежності в різновіковому колективі вихованців, рефлексивно-оцінна діяльність; взаємозв'язок із родинними вихованцями. Процес формування творчої спрямованості особистості дитини старшого дошкільного віку розглядається на основі закономірностей сприйняття довкілля, характеру осмислення інформації про нього, системи ціннісних орієнтацій.

Ключові слова: психолого-педагогічні чинники та закономірності, творчо спрямована особистість, дитина старшого дошкільного віку, позашкільний навчальний заклад.

Постановка проблеми. Формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника у позашкільному навчальному закладі є відкритою у науковому пошуку проблемою. Створення науково обґрунтованої системи формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника в позашкільному навчальному закладі неможливе без урахування психолого-педагогічних чинників та закономірностей. Адже вони як методологічні основи дослідження визначають порядок досягнення цілей і завдань навчально-виховного процесу, сприяють ефективному управлінню ними, дають можливість передбачити результати і гуманізувати та оптимізувати мету, зміст, методи й форми роботи.

Мета статті – виокремити та проаналізувати психолого-педагогічні чинники та закономірності формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника у позашкільному навчальному закладі.

Виклад основних результатів дослідження. Засвоєння дитиною надбань людської культури не можна звести до формування окремих знань, умінь і навичок, адже це більш глибокий процес, що разом із розвитком спеціальних здібностей вимагає становлення таких особистісних якостей (самостійність, відповідальність, ініціативність), що характеризують спрямованість особистості, визначають її суб'єктну позицію, вектор особистісної самореалізації у творчості й у житті в цілому (І. Бех, С. Рубінштейн, О. Смирнова, В. Сухомлинський та ін.). Вказуючи на різноплановість й локальність досліджень феномена творчого розвитку дитини, вони зазначають, що це утруднює більш широкий погляд на

становлення творчої особистості в контексті органічного зв'язку творчості, виховання й соціалізації як невід'ємних чинників цього процесу (С. Сисоєва).

На думку дослідника творчості Я. Пономарьова, важливими чинниками розвитку творчої особистості дитини дошкільного віку є: наявність сприятливого психологічного клімату в дошкільному навчальному закладі та в родині (атмосфери визнання, поваги, свободи), необхідного обладнання і матеріалів для творчості, соціально-емоційних (відчуття захищеності, безпеки) і розвивально-інтелектуальних (завдань творчого характеру) компонентів [4, с. 174].

Міркування Е. Торренса стосовно чинників, що впливають на розвиток творчого потенціалу та творчих здібностей, є особливо значимими для нашого дослідження. Серед чинників учений називає такі: різні способи кооперації дітей як форму оптимальної організації творчої діяльності дітей; оволодіння індивідуальними способами виконання творчих дій та навичками роботи в групі як обов'язковими вміннями для просування дитини в її творчому розвитку; ускладнення форм ділової взаємодії впливає на результативність колективної творчої діяльності і як вторинний результат – сформованість у дітей умінь співпрацювати з іншими; залежність результативності заняття від привабливості творчої ситуації навчання, що активізує фантазію, уяву, ініціює неординарні технічні рішення; певною мірою відсторонена позиція дорослого, водночас щиро зацікавленого творчістю дітей; спільна творча діяльність реалізує потребу дітей у спілкуванні [7].

У факторах, схарактеризованих Е. Торренсом, є твердження автора, відмінне від нашого уявлення про специфіку творчого процесу стосовно дошкільників. Йдеться про визначення загальної стратегії в організації освітнього процесу, спрямованого на розвиток дитячої творчості. На думку Е. Торренса, колективної творчості дітей має передувати опанування індивідуальними способами дій. Натомість наш практичний досвід роботи зі старшими дошкільниками в позашкільному навчальному закладі переконує в необхідності рухатися навпаки від колективної творчості до індивідуального творчого самовираження. Хоча, в окремих випадках, спрямованість руху може бути іншою.

Зауважимо, що оглядаючи найбільш впливові чинники на процес творчого розвитку дошкільників, ми послуговувалися запропонованою А. Мудриком чотириохрівневою моделлю класифікації чинників, що вибудовані в ієрархію: мегафактори (космос, планета, світове співтовариство); макрофактори (етнос, країна, держава); мезофактори (демографічні умови, належність до соціальної групи, класу, субкультури) та мікрофактори (родина, навчальний заклад, група ровесників) [3, с. 46–47]. І хоча автор застосовував їх до оцінки процесів соціалізації, на нашу думку, вони є достатньо універсальними, щоб бути застосовані в будь-якому психолого-педагогічному дослідженні.

Проте, якщо для оцінки процесів соціалізації, за твердженням фахівців, значущими є макрочинники, зокрема природно-географічні умови, політика, ідеологія, соціальна практика, характерні для держави, що

створюють для людей певні умови життя, й у яких відбувається соціалізація оскільки встановлено, що вони впливають на становлення особистості; то для формування творчої спрямованості особистості найбільш вагомим, за нашим переконанням, є мезо- та мікрочинники, зокрема тип поселення, в якому мешкають діти, – сільський чи міський. Так, наприклад, дитина міста має більші можливості для самореалізації порівняно із сільською дитиною щодо творчої діяльності. Натомість сільські діти переважно характеризуються більшою спостережливістю, вони більш активні в діях у природі, спілкуванні з іншими. Крім того, сільські та міські діти відрізняються з позицій сили впливу засобів масової комунікації: останні – більше часу проводять перед екранами телевізорів і комп'ютерів, що формує споживацьке, пасивне ставлення до процесу пізнання, гальмує розвиток творчості у дітей. Суттєвим для сучасного історичного періоду є той факт, що картина світу дітей складається переважно під впливом електронних засобів, що призводить до певних змін у їх психології: інший механізм сприйняття світу, специфічні ціннісні орієнтації, несподівані способи самореалізації особистості. І цей чинник також необхідно враховувати в реалізації завдань творчого розвитку дитини.

Відаючи належну роль впливу макро- і мезочинників, зазначимо, що найбільший вплив на особистість старшого дошкільника здійснюють мікрочинники, тобто конкретні умови життя кожної особистості в родині, дошкільному закладі, позашкільному навчальному закладі, дитячому співтоваристві. Проте родина цікавить нас не лише як найважливіший на етапі дошкільного дитинства інститут соціалізації, модель і форма базового життєвого тренінгу, а з позицій створення сприятливих умов і забезпечення психолого-педагогічної підтримки творчого розвитку особистості, мотивації дитини на творчість у будь-якому виді діяльності. Науковці стверджують, що різні життєві стилі родини та типи сімейних відносин по-різному впливають на розвиток особистості дитини, визначаючи шлях її особистісного розвитку й формуючи її життєву позицію на етапі дошкільного дитинства (Д. Леонт'єв, М. Машовець, М. Осоріна, І. Рогальська-Яблонська). Ціннісне ставлення батьків до творчості, творчих проявів дитини, розуміння її неперевіреної ролі для особистісного саморозвитку, самореалізації, віра у здібності й таланти дитини є надзвичайним за значенням чинником формування у старшого дошкільника творчої спрямованості особистості.

Одним із беззаперечних тверджень, що об'єднує проаналізовані дослідження з розвитку дитячої творчості, є те, що становлення творчої особистості неможливе без мотивованості на творчу діяльність, а також думка про те, що впливовість цього чинника залежить від того, яке місце в ієрархії потреб конкретної дитини посідає творча діяльність. Адже потреби у всіх дітей різні, то й мотивуючий чинник стосовно кожної окремої особистості виявляє по відношенню до неї неоднакову силу (В. Кудрявцев, О. Макарова, О. Мелік-Пашаєв, В. Мухіна). Погоджуючись у цілому з цією думкою, наскільки ми все ж таки стверджувати, що творча спрямованість особистості залежить не лише від вмотивованості дитини, але й від цілої

низки обставин, хоча, як показали результати проведеного нами дослідження, інтерес дитини до творчої діяльності залишається надзвичайно вагомим чинником.

Мотивацію, інтерес до творчої діяльності разом із комплексом особистісних якостей, загальних і спеціальних здібностей науковці справедливо відносять до внутрішніх чинників сприяння творчому розвитку особистості (В. Моляко, С. Ніколаєва, П. Якобсон та ін.).

Дошкільний навчальний заклад створює оптимальні умови для всебічного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, застосовуючи для цього різні засоби (дидактичні, художні, природні елементи, широкий формат спілкування тощо), організовуючи різні види дитячої діяльності (пізнавальну, ігрову, рухову, мовленнєву, художньо-предметну, театралізовану тощо). Проте сам характер, суспільна сутність організації освітнього процесу не дає змогу максимально розкрити індивідуальність дитини, реалізувати її внутрішній потенціал. Більшість педагогів, на жаль, не опікуються мотивацією дітей до певного виду діяльності, а виконують складені відповідно до вимог програми план. Такий же узагальнений підхід (орієнтація на середній рівень розвитку загальних і спеціальних здібностей, підготовленості) ускладнює процес досягнення дітьми з різним рівнем розвитку максимальних результатів, принаймні у творчості, з огляду на істотні індивідуальні відмінності дітей.

Особливого значення серед мікрочинників, що здійснюють вплив на формування особистості дитини дошкільного віку, має конструктивна, творча позиція педагога, батьків, які або підтримують і стимулюють творчу спрямованість особистості, або гальмують будь-які прояви творчості. Для дитини старшого дошкільного віку, для якої в більшості випадків внутрішня мотивація не є стійкою, а організація творчої діяльності є слабкою: дитина непослідовна і розпорошена у своїх інтересах і передбаченнях, – батьківська підтримка, цілеспрямовані дії педагога або їх відсутність можуть бути причиною заглиблення у творчий процес чи блокування стійкого інтересу до нього. Тому дуже багато на початкових стадіях творчості залежить від наближених до дитини дорослих, які повинні так організувати включення дитини у творчий процес, щоб захопленість породжувала творчі досягнення і сприяла творчому самовираженню дошкільника.

Позашкільний навчальний заклад створює більш сприятливі умови для творчого розвитку дітей, оскільки орієнтується на інтерес дітей, їхні переваги щодо вибору конкретного виду творчої діяльності [5]. Націленість освітнього процесу в позашкільному освітньому закладі на формування творчої спрямованості особистості, надання переваг участі дітей у творчих об'єднаннях дітей на відміну від центрованої на педагогові моделі взаємодії у процесі заняття, характерної для дошкільного закладу. Надзвичайно важливим чинником є освітнє середовище позашкільного навчального закладу, що об'єднує матеріально-речовий компонент середовища; організаційно-освітній простір, насичений духопідіймною атмосферою, творчими ідеями, особливим духом; інтеграція змісту і форм елементів дидактичного компонента; міжособистісні стосунки суб'єктів

освітнього процесу. Усі елементи взаємозалежні, вони доповнюють, збагачують один одного й впливають на кожного суб'єкта освітнього середовища, але й люди, які утворюють освітнє середовище, впливають на нього певним чином. Тому надзвичайно важливим, на нашу думку, є забезпечення творчої взаємодії всіх учасників освітнього процесу в інтегрованому середовищі позашкільного освітнього закладу як сприятливої для реалізації завдань творчого розвитку дітей умови.

Науковці справедливо відзначають особливу чутливість дитини-дошкільника до системи педагогічних впливів з боку світу дорослих (І. Бех, Г. Беленька, А. Богущ, Л. Виготський, О. Запорожець, О. Кононко, С. Ладивір, В. Сухомлинський, Т. Піроженко та ін.). З огляду на це тривалий час у практиці вітчизняної дошкільної освіти культивувалося ставлення до дошкільника лише як до об'єкта педагогічного впливу. До можливості будувати суб'єкт-суб'єктні стосунки з дошкільниками ставилися з недовірою. Проте експериментально доведено, що дошкільні види діяльності можуть створювати найсприятливіші умови для розвитку особистості через виявлення індивідуальних творчих інтересів дітей у грі, спілкуванні, продуктивних видах діяльності за умови сприйняття дитини як суб'єкта освітнього процесу, надання їй права вибору власного шляху особистісного руху, власних способів реалізації творчого задуму.

Повноцінне освоєння творчих дій, набуття й перетворення елементів національної і світової культури для дитини дошкільного віку можливе лише через освоєння культури людських відносин. А одна з найбільш насичених, довірливих і плідних форм взаємин між людьми – це стосунки у процесі творчої взаємодії. Тому особливо відзначимо творче дитяче співтовариство як могутній чинник творчого розвитку дитини.

Структурно дитяче творче об'єднання представляють неформальні дружні групи, де можна навчатися від однолітків, навчати навіть дорослих, залишаючись самим собою. Основу дитячого творчого об'єднання складає спілкування з однолітками і наближеними до них дорослими та специфічні види творчої діяльності й міжособистісних стосунків. На відміну від оформленого певними правилами дитячого співтовариства, дитяче творче об'єднання породжує взаємини принципово на рівних началах, де лише таланти кожного слугують підставою для поваги, прийняття. Водночас саме дитяче співтовариство наближає до дитини саму можливість досягти бажаного результату, адже інші засвідчують своїми діями та досягненнями цю можливість.

Отже, урахування зовнішніх і внутрішніх чинників впливу на формування творчої спрямованості особистості старшого дошкільника в умовах позашкільного навчального закладу дає змогу оптимально організувати націлену освітню роботу.

Орієнтири у визначенні сутності процесу формування творчої спрямованості особистості старшого дошкільника в умовах позашкільного навчального закладу має забезпечити процес осмислення законів і закономірностей навчання-виховання дітей. Осмислення закономірностей становлення й розвитку педагогічної системи формування творчої

спрямованості особистості старшого дошкільника вимагає системного підходу, знання законів організації і самоорганізації навчально-виховних систем у контексті загальних тенденцій та перспектив розвитку сучасного суспільства, особливостей його функціонування (С. Гончаренко, В. Кремень, В. Луговий, О. Савченко, О. Сухомлинська та ін.) для подальшого трансформування його (знання) в конкретну ефективну технологію, яка забезпечить реалізацію виховних завдань педагогами системи позашкільної освіти.

Особливо значущим для створення педагогічної системи формування творчої спрямованості особистості старшого дошкільника є усвідомлення закономірностей творчої діяльності, творчого розвитку дітей як реального й значущого факту їх виховання. Отже, формування творчої спрямованості особистості дитини старшого дошкільного віку розглядається нами на основі загальних закономірностей, зокрема тих, що стосуються процесу сприйняття довкілля, характеру осмислення інформації про нього, системи ціннісних орієнтацій.

Конкретні прояви дій педагогічних законів у навчально-виховному процесі визначаються науковцями як педагогічні закономірності, що також виявляють об'єктивні, суттєві, стійкі та повторювальні зв'язки між структурними компонентами цього процесу і сприяють його ефективному функціонуванню (С. Гончаренко, О. Кучерявий, П. Підласий, В. Сластьонін, Г. Щука та ін.).

Вивчення теоретичних основ проблеми дослідження засвідчило відсутність у загальній педагогіці єдиного підходу до обґрунтування загальних закономірностей освітнього процесу та їх чіткого визначення.

Намагання учених якимось упорядкувати і систематизувати виокремлені закономірності пояснюють науковий інтерес до проблеми їх класифікації. Так, науковці відокремлюють закономірності навчання і виховання, хоч, на нашу думку, такий поділ є певною мірою умовним, з огляду на дію закону невідірваності єдності навчання-виховання-розвитку.

Про розвивальне, виховуюче, «осердечене» навчання, цілісність навчально-виховного процесу, в якому і відбувається розвиток особистості за рахунок засвоєння нею певної сукупності знань і вмінь, накопичення досвіду, становлення й розквіту особистісних якостей у різні історичні періоди написано величезну кількість наукових книг (В. Давидов, Д. Ельконін, С. Гончаренко, В. Кудрявцев, С. Соловейчик, В. Сухомлинський, К. Ушинський та багато інших). Проте ми теж розглянемо відокремлено закономірності навчання й виховання, важливі для розуміння й обґрунтування процесу формування творчої спрямованості особистості старшого дошкільника в умовах позашкільного навчального закладу.

У намаганні класифікувати закономірності науковці об'єднують їх у групи загальних та конкретних (Н. Мойсеюк), об'єктивних та суб'єктивних (М. Фіцула), зовнішніх і внутрішніх (О. Кучерявий) тощо.

На основі аналізу наукових підходів провідних теоретиків педагогіки до визначення закономірностей навчання й виховання схарактеризуємо ті з них, що мають найбільше значення для вирішення завдань нашого дослідження.

Надзвичайно цінними для нашого дослідження є виокремлені С. Гончаренко вісім закономірностей виховання як такі, що мають чітке формулювання і можуть бути враховані в цілеспрямованому формуванні творчо спрямованої особистості старшого дошкільника. До них автор відносить такі твердження: виховання особистості відбувається лише у процесі включення її у різносторонню діяльність з позиції учасника або організатора; дієве виховання – це таке виховання, яке стимулює власну (внутрішню) активність особистості в організованій діяльності; процес виховання будується на принципах гуманізму і демократизму, що забезпечують поєднання поваги гідності особистості вихованця з високою вимогливістю до нього; процес виховання особистості спрямовується на забезпечення їй радості успіху від діяльності й досягнутого результату; процес виховання виявляє та спирається на позитивні якості дитини; ефективність виховання залежить від врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей; виховання особистості найефективніше в колективі та через колектив; процес виховання залежить від єдності й погодженості педагогічних зусиль учителів, школи, сім'ї та громадськості [1].

Як бачимо, закономірності висвітлюють залежність виховання від суспільних процесів і умов: соціально-економічної та політичної ситуації, рівня культури в суспільстві, його потреб у відповідних фахівцях, загальноприйнятих і національних виховних ідеалів, цінностей і змісту виховання тощо, але, крім того, вони стосуються характеру взаємин між учасниками освітнього процесу, особливостей його організації та, головне, простежують залежність зовнішніх впливів і внутрішньої активності, особистісних зрушень самого вихованця як основної мети-результату.

Як ми вже відзначали, існує й інший підхід до характеристики закономірностей педагогічного процесу, коли виокремлюють серед них об'єктивні (вони характеризують процес навчання як такий) та суб'єктивні (результат залежить переважно від оптимальності організації та управління ним педагогом).

До об'єктивних закономірностей М. Фіцула відносить: 1) виховний і розвивальний характер навчання; 2) зумовленість навчання суспільними потребами; 3) залежність ефективності навчального процесу від умов, у яких він протікає; 4) залежність навчання від вікових і реальних навчальних можливостей учнів; 5) залежність ефективності навчання від рівня активності учня; 6) цілеспрямована взаємодія у процесі навчання вчителя, учня і вивчуваного об'єкта [6]. Очевидно, що саме за ознакою об'єктивної незалежності ці закономірності навчання збігаються із закономірностями виховання, названими вище.

Зауважимо, що за несуттєвими відмінностями у їх формулюванні названі закономірності знаходимо також у працях В. Галузинського, М. Євтуха та інших науковців. А в працях Н. Мойсеюк ця група закономірностей позначена як загальні закономірності [2, с. 118–122].

Ті педагогічні закономірності, які науковці відносять до суб'єктивних (інші науковці цю групу визначають як внутрішні закономірності), власне характеризують навчально-пізнавальний процес з позицій його організації і

розкривають зв'язки та залежності між компонентами цього процесу: між педагогічним впливом і конкретним ставленням дитини до цих впливів, між ідеалом, метою, змістом виховання та одержаним результатом, зокрема: 1) поняття можуть бути засвоєні тоді, коли організовано пізнавальну діяльність учнів; 2) навички сформулюються лише за умови організації відтворення операцій та дій, покладених у їхню основу; 3) більш міцному засвоєнню змісту навчального матеріалу сприяє організоване в системі пряме й відстрочене його повторення та його введення в систему вже засвоєного раніше змісту; 4) опанування учнями складних способів діяльності залежить від успішного оволодіння попередніми простими видами діяльності, що входять до складного способу, і від готовності учнів визначати ситуацію, в якій ці дії можуть бути використані; 5) залежність рівня та якості засвоєння за рівних умов (пам'ять, здібності) від урахування вчителем ступеня значущості для учнів засвоєного змісту (Ю. Бабанський); 6) використання вчителем варіативних завдань, що передбачають застосування засвоєних знань у значимих для учнів ситуаціях, сприяють формуванню готовності до перенесення засвоєних знань і пов'язаних із ними дій у нову ситуацію (М. Скаткін); 7) залежність методів, форм і засобів навчання від його змісту та завдань; 8) тісний взаємозв'язок компонентів процесу навчання забезпечує ефективні результати навчання, виховання та розвитку (О. Кучерявий).

Додамо, що цю групу закономірностей навчання науковці слушно для більшого упорядкування розкладають на конкретні складники освітньої системи: дидактичний, гносеологічний (аспект пізнання учнями під керівництвом учителя об'єктивної дійсності, фактів, законів природи й суспільства, самих себе); психологічний, що належить до внутрішньої психічної (пізнавальної) діяльності учнів у процесі навчання; управлінський (аспект управління засвоєнням інформації); соціологічний, що охоплює конкретні взаємодії вчителів та учнів, соціальну спрямованість процесів навчання; організаційний, що відображає організацію навчальної та викладацької діяльності, її матеріально-технічне оснащення, стимулювання, продуктивність [2].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Характеристику закономірностей творчого розвитку дітей не можна відокремлювати від чинників, що впливають на становлення і розвиток дитячої творчості. Осмислення чинників у сукупності з названими закономірностями важливе для визначення психолого-педагогічних умов формування творчої спрямованості особистості старшого дошкільника в позашкільному навчальному закладі. На нашу думку, чинниками формування творчої спрямованості особистості старшого дошкільника виступають: інноваційний режим роботи позашкільного навчального закладу, що забезпечує гнучкість у плануванні і здійсненні освітнього процесу з орієнтацією на індивідуальні можливості і потреби вихованців; новаторська позиція педагогів, готових до впровадження технології формування творчої спрямованості особистості дитини; створення творчого простору занять, провідними характеристиками яких є суб'єкт-суб'єктна взаємодія, породження ситуації успіху, відчуття позитивної

взаємозалежності в різновіковому колективі вихованців, рефлексивно-оцінна діяльність дітей як спосіб особистісного просування в творчій діяльності; взаємозв'язок із родинними вихованцями для забезпечення наступності в реалізації виховних завдань.

Урахування означених чинників, пов'язаних з ними закономірностей і принципів організації освітнього процесу, націленого на формування творчої спрямованості особистості старшого дошкільника, підготувало теоретичну платформу для визначення вагомих факторів і сприятливих щодо реалізації дослідницьких завдань в частині визначення педагогічних умов.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка / Неля Євтихівна Мойсеюк. – К. : ФОП Мойсеюк В. Ю., 2007. – 656 с.
3. Мудрик А. В. Социальная педагогика / Анатолий Викторович Мудрик. – М. : Академия, 1990. – 176 с.
4. Пономарев Я. А. Психология творчества / Яков Александрович Пономарев. – М. : Наука, 1976. – 304 с.
5. Пустовіт Г. П. Формування творчої особистості у позашкільних навчальних закладах: теоретичний аспект / Григорій Петрович Пустовіт // Позашкільна освіта та виховання. – 2007. – № 1. – С. 2-8.
6. Фіцула М. М. Педагогіка : Навчальний посібник / Михайло Миколайович Фіцула. – К. : Академія, 2002. – 528 с.
7. Torrance E. P. The Nature of Creativity as Manifest in its Testing / Elis Paul Torrance // The Nature of Creativity : Contemporary psychological perspectives / Sternberg R. J. (ed.) Cambridge university press, 1988. – P. 43-75.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Honcharenko S. U. Ukrayinskyy pedahohichnyy slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary] / S. U. Honcharenko. – K : Lybid, 1997. – 376 s. (in Ukrainian)
2. Moysiuk N. Ye. Pedahohika [Pedagogy] / N. Y. Moysiuk. – K : FOP Moysiuk V. Y., 2007. – 656 s. (in Ukrainian)
3. Mudryk A. V. Sotsyal'naya pedagogika [Social Pedagogy] / A. V. Mudryk. – M : Akademiya, 1990. – 176 s. (in Russian)
4. Ponomarev Y. A. Psiholohiya tvorchestva [Creativity Psychology] / Y. A. Ponomarev. – M : Nauka, 1976. – 304 s. (in Russian)
5. Pustovit H. P. Formuvannya tvorchoi osobystosti u pozashkilnykh navchalnykh zakladakh: teoretychnyy aspekt [Formation of the creative person in extracurricular education: theoretical aspect] / H. P. Pustovit // Pozashkilna osvita ta vykhovannya. – 2007. – № 1. – S. 2-8. (in Ukrainian)
6. Fitsula M. M. Pedahohika : Navchalnyy posibnyk [Pedagogy: Textbook] / M. M. Fitsula. – K : Akademia, 2002. – 528 s. (in Ukrainian)

7. Torrance E. P. The Nature of Creativity as Manifest in its Testing [Text] / Elis Paul Torrance // The Nature of Creativity : Contemporary psychological perspectives / Sternberg R. J. (ed.) Cambridge university press, 1988. – P. 43-75. (in English)

Аннотация. В статье автор выделяет психолого-педагогические условия формирования творчески направленной личности старшего дошкольника во внешкольном учебном учреждении, а именно: инновационный режим работы учреждения, новаторская позиция педагогов, готовых к внедрению технологии формирования творческой направленности личности ребенка; создание творческого пространства занятий на основе субъект-субъектного взаимодействия, создание ситуации успеха, ощущение положительной взаимозависимости в разновозрастном коллективе воспитанников, рефлексивно-оценочная деятельность; взаимосвязь с семьями воспитанников. Процесс формирования творческой направленности личности ребенка старшего дошкольного возраста рассматривается на основе закономерностей восприятия окружающей среды, характера осмысления информации о нем, системы ценностных ориентаций.

Ключевые слова: психолого-педагогические факторы и закономерности, творчески направленная личность, ребенок старшего дошкольного возраста, внешкольное учебное заведение.

Abstract. The author singles out psychological and pedagogical factors and justifies some regularities of forming creatively directed personality of senior preschooler in out-of-school educational institution. Among the leading factors the following are defined: innovative mode of out-of-school educational institutions, innovative stance of pedagogues, which are ready for the introduction of technology of forming creatively direction personality of a child; the creation of classes of creative space, leading features of which can be seen as subject-subject interaction, the generation situation of success, a sense of positive interdependence in mixed-age collective of pupils, reflective and evaluative activity of children as means of personal advancement in creative activities; relationship with the families of children for ensuring of continuity in implementation of educational tasks.

It is considered the formation of the creatively direction personality of the child of the senior preschool age on the basis of general laws, including those relating to the process of perception of the environment, the character of understanding of information about it, value system.

The author notes that the theoretical justification of factors and regularities of forming the creatively directed personality of senior preschooler is interconnected process that determines the search of pedagogical conditions of realization of investigational process.

Key words: psychological and pedagogical factors and regularities, creatively directed personality, the child of senior preschool age, out-of-school educational institution.